

**Ugrožavanje principa objektivne
odgovornosti u građanskom pravu u
odlukama Ustavnog suda Bosne i
Hercegovine za naknadu
nematerijalne štete nastale za vrijeme
rata u Bosni i Hercegovini**

Prof.dr. Emir Sudžuka

Prof.dr. Goran Šimić

UGROŽAVANJE PRINCIPA OBJEKTIVNE ODGOVOROSTI U GRAĐANSKOM PRAVU U ODLUKAMA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE ZA NAKNADU NEMATERIJALNE ŠTETE NASTALE ZA VRIJEME RATA U BOSNI I HERCEGOVINI

pregledni znanstveni rad

UDK: 347.426.6:342.565.2(497.6)

dr. sc. Emir Sudžuka*
dr. sc. Goran Šimić**

Sažetak

Rad analizira pitanje objektivne odgovornosti države ili nižih teritorijalno-političkih jedinica za naknadu nematerijalne štete nastale zbog neosnovanog lišenja slobode. Za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini sprovedena su masovna neosnovana lišenja slobode i zadržavanja pojedinaca u mjestima zatočenja kroz duže vremenske periode. Za to vrijeme, pojedinci su pretrpjeli štetu u vidu nanošenja teških tjelesnih ozljeda, pretrpljenog straha kao i duševnih bolova zbog povrede ugleda i časti. Pred nadležnim sudovima doneseno je više pravosnažnih osuđujućih presuda za najteže oblike krivičnih djela i takvi postupci još uvijek traju, međutim ne postoji adekvatan sistem zaštite i pružanja satisfakcije i naknade za pretrpljeno žrtvama, koje i danas, dvadeset godina nakon rata, osjećaju posljedice neosnovanog lišenja slobode u logorima u Bosni i Hercegovini. Osnovanim se postavlja pitanje odgovornosti za štetu koja je nastala, odnosno pitanje ko ima pasivnu legitimaciju u slučaju podnošenja tužbenog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete od strane žrtava. Jasno je da u skladu s općim pravilima obligacionog prava moraju biti ispunjeni opšti uslovi za postojanje odgovornosti za štetu, međutim ono što je sporno u ovakvim predmetima u sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini je da li država, odnosno entiteti, mogu, u skladu s pravilima o objektivnoj odgovornosti, biti odgovorni za naknadu štete pojedincima.

Ključne riječi

Nematerijalna šteta, lišenje slobode, ratni zločini, objektivna odgovornost, Bosna i Hercegovina.

* *Docent na Pravnom fakultetu Internacionalnog univerziteta u Sarajevu;*
esudzuka@ius.edu.ba

** *Docent na Pravnom fakultetu Internacionalnog univerziteta u Sarajevu;*
gsimic@ius.edu.ba

1. Uvod

Odgovornost države za štetu koju njen organ prouzrokuje nezakonitim ili nepravilnim radom izuzetno je kompleksno pitanje koje je predmet interesovanja i pravne nauke i sudske prakse. Ovaj institut je od posebne važnosti za Bosnu i Hercegovinu kontekstu broja povećanja broj tužbi protiv Bosne i Hercegovine ili njenih entiteta za naknadu nematerijalne štete, zbog neosnovanog lišenja slobode za vrijeme rata. Opći građanskopravni institut odgovornosti za štetu u bosanskohercegovačkom pravu primjenjuje se i na državu.¹ Zakonom o obligacionim odnosima² (ZOO) propisano je da pravna osoba odgovara za štetu koji njen organ prouzrokuje trećoj osobi u obavljanju ili u vezi s obavljanjem svojih funkcija. Obzirom da i država i niže političko teritorijalne jedinice imaju status pravnog lica, analogno se ova odredba može i na njih primijeniti. Pored toga, prema Ustavu³, Bosna i Hercegovina je pravna država. To, *inter alia*, pretpostavlja obavezu države da svojim građanima garantuje pravnu sigurnost koja je jedno od osnovnih načela načelo bosanskohercegovačkog pravnog sistema. Primijenjeno, to bi značilo da se svaki pojedinac može pouzdati u značenje i predvidivost pozitivnih pravnih propisa, kao i u prava i obaveze koje proizlaze iz tih propisa.⁴

Odgovornost države za naknadu štete temelji se na specifičnom položaju države kao jemca pravne i stvarne sigurnosti fizičkih i pravnih osoba, kao i stranaca.⁵ To je svakako dodatni razlog zbog kojeg država, niže političko teritorijalne jedinice, niti njeni organi ne smiju biti ekskulpirani od odgovornosti za štetu jer se time dovodi u pitanje postojanje pravne sigurnosti, te se pojedini subjekti odgovornosti za štetu dovode u neravnopravan položaj.

---

¹ Bukovac Puvača, M., Žunić Kovačević, N. (2011) "Problem temelja odgovornosti države za štetu prouzročenu nezakonitim i nepravilnim radom njenih tijela". Zbornik pravnog fakulteta u Rijeci (1991), Rijeka, v. 32., br. 1, 271.-952., str. 281.

² Službeni list SFRJ (br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89), Službeni list RBiH (br. 2/92, 13/93 i 13/94) i Službeni glasnik RS (br. 17/93 i 3/96), član 172.

³ Anex 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, (čiji pregovori su započeti u Daytonu 21.11.1995., a okončani potpisivanjem u Parizu 14.12.1995.) predstavlja Ustav Bosne i Hercegovine.

⁴ Steiner, C., Ademović, N. (2010) Ustav Bosne i Hercegovine, Komentar. Sarajevo: Fondacija Konrad Adenauer Stiftung., str. 89.

⁵ Crnić, I. (1996). "Odgovornost države za štetu". Informator, Zagreb, br. 4371, str. 2.

U Bosni i Hercegovini je podnesen značajan broj tužbi za naknadu nematerijalne štete protiv Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine. Ovi sudski postupci pokrenuti su od lica oštećenih ratnim zločinima u Bosni i Hercegovini, prvenstveno bivših logoraša, koji su u nedostatku kolektivnog administrativnog mehanizma kojim bi se osigurala naknada štete koju su pretrpjeli u ratu, odlučili svoja prava ostvariti sudskim putem.⁶ Povodom pokrenutih postupaka i do sada donesenih odluka, u teoriji i sudskoj praksi ne postoji opće slaganje o pojedinim značajnim institutima građanskog prava koji su neizostavno predmet i rasprave i odlučivanja u ovim predmetima. Posebno su značajna pitanja zastarjelosti i pasivne legitimacije države, odnosno njenih entiteta u ovim postupcima. Ovaj rad će kritički analizirati postojeću sudsku praksu u dijelu koji se odnosi na pitanje objektivne odgovornosti države za štetu koju prouzrokuje njen organ nepravilnim ili nezakonitim obavljanjem svoje dužnosti. Iako sporne sudske odluke ne elaboriraju direktno problem objektivne odgovornosti za naknadu nematerijalne štete, one indirektno, posredstvom instituta zastare iz članova 376. i 377. Zakona o obligacionim odnosima, odlučuju i o objektivnoj odgovornosti entiteta u Bosni i Hercegovini. Ovo pitanje značajno je prvenstveno zbog reparacija žrtvama ratnih zločina u Bosni i Hercegovini, a što je prvi korak ka priznavanju njihovog statusa, vraćanju dostojanstva i normalnog života, a u konačnici i preduslov za prevazilaženje dugogodišnjih problematičnih društvenih odnosa na teritoriji Bosne i Hercegovine. Prema usvojenim međunarodnim standardima, programi reparacija žrtvama ratnih zločina bi se trebali zasnivati na principima humanosti i solidarnosti. To je tako zbog toga što su žrtve direktno pogođene događanjima iz sukoba i većina njih ne može ponovno izgraditi vlastite živote bez pomoći šire zajednice. Nažalost, i pored proklamiranja humanosti i solidarnosti kao vrhunskih ideala i ideja društva, u razdoblju nakon sukoba one obično izostaju.⁷ Zbog toga je neophodno osigurati ili posebne mehanizme reparacije ili

---

⁶ Trial: "Odštetni postupci bivših logoraša u Bosni i Hercegovini – prikaz neujednačene sudske prakse, postojećih pravnih dilema i relevantnih međunarodnih standarda". Dostupno na: <http://www.mreza-mira.net/wp-content/uploads/AnalizaSudskePrakseTRIALBHS.pdf>. Pristupljeno dana 10.6.2016. mira.net/wp-content/uploads/AnalizaSudskePrakseTRIALBHS.pdf. Preuzeto 10.6.2016.

⁷ Šimić, G., Seizović, Z. (2015). "Kaznenopravni i građanskopravni aspekti naknade nematerijalne štete bivšim logorašima", Sarajevo, Pravna misao, broj 1-2/2015, str. 84.-109., str. 91.

u suprotnom kao što je slučaj u Bosni i Hercegovini, osigurati adekvatnu sudsku zaštitu, te samim tim osigurati i ostvarivanje principa pravne sigurnosti.

2. Opća razmatranja objektivne odgovornosti u građanskom pravu

Objektivna odgovornost podrazumijeva građanskopravnu odgovornost u kojoj krivica štetnika nije bitan element, nego se za štetu odgovara samim tim što je nastala.⁸ Krivica štetnika nije pretpostavka odgovornosti, nego je dovoljno da se ostvare opće pretpostavke za štetu. Budući da se ne odgovora na temelju činjenice da je štetnom radnjom štetnika prouzročena određena šteta, često se naziva kauzalnom odgovornošću za štetu, odnosno odgovornošću po kriteriju uzročnosti (kauzaliteta).⁹ Zakon o obligacionim odnosima propisuje da "šteta koja je nastala u vezi s opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potječe od te stvari, odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bitno bile uzrok štete".¹⁰ Zakonodavac pak ne određuje pojam opasne stvari ili djelatnosti, već taj zadatak očigledno ostavlja sudskoj praksi i pravnoj nauci. Ipak, reguliše posebne slučajeve objektivne odgovornosti u slučaju nezgode izazvane motornim vozilima u pokretu¹¹ kao i odgovornost proizvođača stvari s nedostatkom.¹² Iz ovih odredbi se može zaključiti da npr. motorno vozilo u pokretu predstavlja opasnu stvar, a što je potvrđeno i u sudskoj praksi. U slučaju izazivanje saobraćajne nezgode motornim vozilima u pokretu, na međusobna potraživanja imaoca motornih vozila primjenjuju se pravila o subjektivnoj odgovornosti (krivice imaoca motornog vozila), a štetu pričinjenu trećim licima primjenjuje se princip objektivne i solidarne odgovornosti.¹³ Analogno tome, relativno je jednostavno odrediti poziciju opasnih stvari i nastanak obligacionog odnosa između štetnika i ošteće-

---

⁸ Bikić, A. (2007) *Obligaciono pravo – opći dio*. Sarajevo: Pravni fakultet Sarajevo, str. 217.

⁹ Pezo, V. (ed.) (2007). *Pravni leksikon*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, odrednica "objektivna odgovornost", str. .

¹⁰ Član 173. ZOO.

¹¹ Član 178. ZOO.

¹² Član 179. ZOO.

¹³ Bikić, A. (2010) "Posebni slučajevi objektivne odgovornosti". *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, Sarajevo, LIII.-2010., str. 46.

nog i kada se radi o drugim vrstama stvari koje mogu izazvati štetu (raznih mašina, postrojenja itd.)

Za temu ovog rada, posebno je značajno determinirati pojam opasne djelatnosti. Osnovna svrha toga je konačno određivanje ratnih dejstava kao opasnih djelatnosti u smislu građanskopravnih zahtjeva za naknadu nematerijalne štete. U teoriji postoji više pokušaja definiranja opasne djelatnosti. Od toga da "jedna djelatnost predstavlja povećanu opasnost kada u njezinom redovnom toku, već po samoj njezinoj tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, mogu biti ugroženi život i zdravlje ljudi ili imovina, tako da to ugrožavanje zahtijeva povećanu pažnju lica koja vrše takvu djelatnost, kao i lica koja s njom dolaze u dodir"¹⁴, ili "pod opasnom djelatnošću se razumijevaju - sve one čovjekove aktivnosti kojima se stvara povećana opasnost štete za okolinu, bez obzira na to da li konkretna opasnost potječe od neke opasne stvari ili je djelatnost opasna sama po sebi, bez neke povezanosti s opasnom stvari".¹⁵

Ono što je sudska praksa do sada uspjela, *exempli causa*, odrediti kao opasne djelatnosti su primjerice prijevoz, građenje, lov, rukovanje raznim mašinama itd.¹⁶ Opasnom djelatnošću se može baviti bilo ko, uključujući i državu posredstvom njenih organa, pa shodno tome može i odgovarati po principima objektivne odgovornosti za štetu koju tom djelatnošću načini. U tom smislu, postoji i značajnija sudska praksa sudova u Bosni i Hercegovini i regionu. Što se tiče tereta dokazivanja, sudska praksa je stava da "oštećeni ne mora dokazivati da šteta koju je pretrpio potiče od opasne stvari, odnosno opasne djelatnosti, ako dokaže da su te stvari, odnosno djelatnosti sudjelovale u štetnom događaju".¹⁷ Svi ovi navedeni slučajevi objektivne odgovornosti odnose se i na državu i na niže političko teritorijalne jedinice ili organe države.¹⁸ Iz navedenih slučajeva nedvojbeno je da je ogroman i teorijski i praktični

---

¹⁴ Jakšić, S. (1962) Obligaciono pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, str. 254.

¹⁵ Vizner, B. (1978.-1979.) Komentar zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, II. knjiga. Zagreb: Narodne novine, str. 739.

¹⁶ O ovome šire: Stanišić, S. (2013) "Prilog raspravi o opasnim stvarima i opasnim djelatnostima", Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Banja Luka, god. 3, broj. 3., str. 98.-99.

¹⁷ Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 43 O Ps 024729 11 Rev od 16.5.2013.

¹⁸ Tako primjerice presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 070-0-Rev-09-001482 od 28.1.2010. utvrđuje da: "ukoliko je organ općine svojim ponašanjem (činjenjem ili nečinjenjem) doveo do toga da investitoru dozvoli izgradnju bez odobrenja za građenje i bez provedenog geotehničkog ispitivanja lokacije

značaj postojanja i održavanja instituta objektivne odgovornosti za štetu. Tu se i ostvaruje osnovni smisao postojanja ovog građanskopravnog instituta, a to je da ne može u svim slučajevima za štetu odgovarati štetnik u individualnom kapacitetu, nego da postoje slučajevi koji, u svrhu ostvarenja principa pravne sigurnosti, presumiraju odgovornost drugog fizičkog ili pravnog lica. Osim toga, evidentno je da kod nastanka štete koju prouzrokuje osoba obavljajući službenu dužnost, postoji značajna razlika u odnosu na štetu koju pričini fizičko lice koje postupa u svoje ime i za svoj račun. Naime, službena osoba ne nastupa kao zastupnik vlastitih interesa i ciljeva, nego zastupa interese trećih osoba u čijoj se službi nalazi pa onda ni šteta koju ona pričini nije nastala kao posljedica njenog individualnog djelovanja već kao posljedica zastupanja interesa trećih lica.

3. Ostvarivanje prava na naknadu nematerijalne štete zbog neosnovanog lišenja slobode za vrijeme rata u BiH

U ionako šarolikoj sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini, pitanje naknade nematerijalne štete žrtvama ratnih zločina predstavlja jedno od najznačajnijih. Taj značaj ne proizlazi samo iz pravnih pitanja koji su s njime povezani, nego se to, na žalost žrtava, u poslijeratnoj BiH pretvorilo u prvorazredno političko pitanje u kojem sudovi imaju nezavidnu ulogu. Jedna takva odluka je i odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koju je donio početkom 2016. godine¹⁹ po apelaciji Republike Srpske kojom je utvrdio povredu prava na pravično suđenje²⁰ u predmetu koji je u prvom stepenu presudio Općinski sud u

---

predviđene za gradnju, iako je prema okolnostima slučaja znao da se ta lokacija nalazi u zoni umirenog klizišta i da je stoga potrebno izvršiti geotehnička ispitivanja svojstava tla na kojem se gradi, pa u toku gradnje dođe do oštećenja imovine trećih lica, postoji odgovornost općine zbog nezakonitog i nepravilnog rada njenih organa u smislu člana 172. stav 1 ZOO. Postojanje odštetne odgovornosti investitora i izvođača radova u smislu člana 207. ZOO, ne oslobađa općinu odštetne odgovornosti u smislu člana 172. stav 1 ZOO.“

¹⁹ Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15, objavljena u Službenom glasniku BiH br. 12/16.

²⁰ Član II/3e Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

Travniku²¹ čiju je odluku potvrdio Kantonalni sud u Novom Travniku²² a Vrhovni sud Federacije BiH²³ svojom prvom odlukom²⁴ uvažio reviziju samo u dijelu visine tužbenog zahtjeva dok je u preostalom, važnijem dijelu, reviziju odbio.

Naime, u ovom predmetu pred redovnim sudovima, nesporno je utvrđeno da je tužitelj kao civil, za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini odveden od strane uniformisanih lica u KPD Foča, koji je imao sva obilježja logora i bio pod kontrolom političke i vojne vlasti tužene Republike Srpske, te da je bio zatočen u logoru u periodu od 20.4.1992. do 6.10.1994. godine, što je ukupno 894 dana. Također je utvrđeno da se prema njemu postupalo nečovječno i nehumano, na način da je premlaćivan, zlostavljan teškim iscrpljujućim fizičkim radom s nedovoljnom količinom hrane, da je bio prisutan ubijanju civila koji su zajedno s njim bili u logoru i neprestano bio u neizvjesnosti za svoj život. Kao rezultat toga, kako je navedeno u obrazloženjima navedenih odluka, pretrpio je teške tjelesne ozljede i psihičke smetnje koje su dovele do duševnog poremećaja koji se svrstava u posttraumatski stresni poremećaj. Posebno je važno istaći činjenicu da su dva fizička lica, jedno u svojstvu komandira straže i drugo u svojstvu zamjenika upravnika KPD Foča, pravosnažnom presudom Suda Bosne i Hercegovine²⁵ proglašeni krivim za krivično djelo zločin protiv čovječnosti, počinjeno u KPD Foča u vrijeme kada je tužitelj bio u njemu zatočen i čije inicijale, kao lica koje je zlostavljano, sadrži izreka krivične presude. Navedena odluka Ustavnog suda²⁶ apsolutno predstavlja povod za akademsku raspravu i analizu opravdanosti uspostavljanja ovakve prakse koja je do ove odluke postojala samo u entitetu Republika Srpska, u pogledu utvrđivanja rokova zastarjelosti potraživanja naknade nematerijalne štete, zbog neosnovanog lišenja slobode za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini. Značajno je naglasiti da u ovim predmetima zapravo građanskopravni institut zastare, sam po

---

²¹ Presuda Općinskog suda u Travniku br. 51 0 P 015999 08 9 od 20.7.2012.

²² Presuda Kantonalnog suda u Novom Travniku br. 51 0 P 015999 12 Gž od 22.3.2013.

²³ Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 13 Rev od 9.4.2015.

²⁴ Prva odluka donesena je po zahtjevu za reviziju od stranaka u postupku, a druga odluka donesena je nakon Odluke Ustavnog suda BiH pod brojem 51 0 P 015999 16 Rev 2 dana 8.3.2016. Ovom odlukom se revizija usvaja, te se obje nižestepene presude preinačavaju na način što se tužbeni zahtjev odbija u cijelosti.

²⁵ Presuda Suda BiH br. X-KRŽ-06/275 od 6.11.2008. godine.

²⁶ Vidjeti i odluku Ustavnog suda BiH br. AP 41280/10 od 28.3.2014.

sebi nije sporan, obzirom da je zakon u pogledu rokova sasvim jasan. Ono o čemu sudovi nisu dovoljno vodili računa prilikom donošenja i, što je još važnije, obrazlaganja ovakvih odluka je zaštita principa objektivne građansko-pravne odgovornosti, nego je prebacivanjem kompletne pažnje institutu zastare, ovaj institut potpuno i neopravdano zanemaren. Postavlja se pitanje: "Koji je osnov isključivanja odgovornosti javnopravnog kolektiviteta za naknadu štete prema pravilima objektivnoj odgovornosti?" U svrhu obrazloženja odgovora, u nastavku rada bit će analizirana praksa sudova u Federaciji BiH koji su odlučivali u ovom konkretnom predmetu, zatim će biti dat prikaz i analiza stavova redovnih sudova u Republici Srpskoj o navedenom pitanju u sličnim predmetima te, na kraju, tumačenje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koje je dao u kapacitetu svoje apelacione nadležnosti u odnosu na redovne sudove u Bosni i Hercegovini.

3.1. Relevantni stavovi redovnih sudova u Federaciji BiH

Redovni sudovi u Federaciji BiH su u predmetu koji je i povod pisanja ovog rada²⁷, odbili prigovor zastare na koji se pozivala tužena Republika Srpska, pravilno zauzimajući pravni stav da se na tuženu stranu, kao odgovorno lice prema pravilima o objektivnoj odgovornosti za štetu primjenjuju odredbe o dužem roku zastarijela sadržane u članu 377. Zakona o obligacionim odnosima.²⁸ Fizička lica, koja su postupala kao pripadnici Vojske Republike Srpske, dakle ne u individualnom kapacitetu već kao zastupnici tužene, osuđena su pravosnažno za krivično djelo zločin protiv čovječnosti. Za ovo krivično djelo je zapriječena kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.²⁹ Shodno odredbi člana 19. Krivičnog zakona BiH, krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za krivična djela genocida, zločina protiv čovječnosti te ratnih zločina, kao ni za krivična djela za koja po među-

---

²⁷ Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15, objavljena u Službenom glasniku BiH br. 12/16 od 3.2.2016.

²⁸ Odredbom ovog člana propisano je: "Kada je šteta uzrokovana krivičnim djelom, a za krivično gonjenje je predviđen dulji rok zastare, zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kada istekne vrijeme predviđeno za zastaru krivičnog gonjenja".

²⁹ Član 172. stav. 1 tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 i 40/15).

narodnom pravu zastarjelost ne može nastupiti. To znači da u ovom predmetu nije nastupila ni zastara zahtjeva za naknadu štete.

Vrhovni sud Federacije BiH, obrazlažući svoj stav, smatra da odgovornost tužene za štetu koju njen organ prouzrokuje u vršenju ili u vezi s vršenjem svojih funkcija proizlazi iz člana 17. Ustava Republike Srpske.³⁰ Pored toga, "Republika Srpska je odgovorna kao organizator opasne djelatnosti, u smislu odredbe člana 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu koju su pretrpjela fizička lica u periodu ratnih dejstava od 20.5.1992 do 19.6.1996. godine, a ta odgovornost se temelji i na Ustavu Srpske Republike BiH – članom 109. propisana je dužnost svih građana da štite i brane suverenitet i teritorijalnu cjelovitost Republike Srpske i Jugoslavije, kao i pravo i dužnost oblasti i opština, kao teritorijalnih jedinica Srpske Republike BiH, da na svojoj teritoriji uređuju i organizuju narodnu odbranu (član 110. Ustava), te da je svaki građanin koji oružjem ili na drugi način učestvuje u odbrani, pripadnik oružanih snaga tužene".³¹

Drugi osnov odgovornosti proizlazi iz odredbe člana 172. stav 1. ZOO, kojom je propisana odgovornost pravnog lica za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija. Stoga, i javnopravni kolektivitet sa svojstvom pravnog lica, odgovara za postupanje službenih lica kada oni ne postupaju na propisani način, već na način na koji su oni postupali i za koje postupanje su u konačnici i krivično odgovarali.

Generalni stav Vrhovnog suda Federacije BiH, prije donošenja citirane odluke Ustavnog suda BiH, bio je "... da ako parnični sud utvrdi postojanje krivičnog djela, pa čak i u slučajevima kada je izostalo vođenje krivičnog postupka iz bilo kog razloga, zastarjelost naknade štete treba cijeliti u smislu odredbe člana 377. ZOO-a, a pod pojmom 'odgovorno lice' podrazumijeva se kako počinitelj krivičnog djela, tako i lice koje odgovara za štetu koja je učinjena krivičnim djelom, iako sam nije učinitelj tog djela."³²

---

³⁰ Dostupan na adresi: http://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf. Pristup. 10.6.2016.

³¹ Mitrić N. (2009). "Naknada štete nastale u periodu 1992.-1995. godine u svjetlu odredaba Zakona o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih dejstava od 20.5.1992. do 19.6.1996. godine", str. 5. Rad je dostupan na adresi: www.rs.cest.gov.ba/index.php/seminari-2009/32...naknada-stete-u...mitric/file. Pristupljeno dana 10.6.2016.

³² Prema: op.ci. Trial: "Odštetni postupci bivših logoraša u Bosni i Hercegovini – prikaz neujednačene sudske prakse, postojećih pravnih dilema i relevantnih međunarodnih standarda.", str. 8.

Osnova objektivne odgovornosti je u ideji da država djeluje u interesu čitave zajednice i ukoliko iz tog djelovanja građanima nastane šteta, mora im biti nadoknađena.³³ Raznoliki su slučajevi u kojima država objektivno odgovara, a posebno su značajni slučajevi u kojima je država poduzela ili dopustila opasnu djelatnost. U navedenom slučaju, jasno je da je javnopravni kolektivitet, kao sastavni dio države, bar dopustio opasnu djelatnost koja je za mnoge pojedince značila ogromnu i materijalnu i nematerijalnu štetu. Stoga su odluke redovnih sudova u konkretnom predmetu ispravne. U potpunosti je ispoštovan *ratio* objektivne odgovornosti kao građanskopravni princip svojstven našem pravnom sistemu i garant pravne sigurnosti kao i garant obaveze države da zaštiti sve svoje građane od proizvoljnog ponašanja pojedinaca, a posebno u ime države.

3.2. Relevantni stavovi sudova u Republici Srpskoj

U sličnim predmetima, koji su vođeni pred redovnim sudovima u Republici Srpskoj³⁴, zauzet je suprotan stav u pogledu primjene zastranih rokova. Prema mišljenju Vrhovnog suda Republike Srpske, ne dolazi u obzir primjena zastarnog roka iz člana 377. ZOO, jer se ovaj rok primjenjuje samo ako je pravomoćnom krivičnom presudom utvrđeno postojanje krivičnog djela i krivične odgovornosti izvršitelja što, samo po sebi, nije sporno. Sporan je dio obrazloženja u kojem Sud smatra da se ovaj član može primijeniti samo u odnosu na štetnika koji odgovara po osnovi krivnje, a ne i u odnosu na državu kao pravnu osobu. Prema stavu većine sudova u RS, ova odredba ZOO bi imala uporište u slučaju da je zahtjev za naknadu štete istaknut u odnosu na neposrednog izvršioca (štetnika) krivičnog djela i da je u odnosu na tog počinitelja, pravosnažnom krivičnom presudom utvrđeno postojanje krivičnog djela i krivične odgovornosti.³⁵ Ovakav stav u konkretnom primjeru znači da svi zatočenici logora koji su u njima provodili i po više godina i preživjeli različite torture, tužbu za naknadu štete mogu podnijeti samo protiv lica koja su bila službena lica u tim logorima, ali ne protiv svih lica, već samo onih koji

---

³³ Op.cit.: Bukovac Puvača, M., Žunić Kovačević, N. (2011) "Problem temelja odgovornosti države za štetu prouzročenu nezakonitim i nepravilnim radom njenih tijela". Zbornik pravnog fakulteta u Rijeci (1991), Rijeka, v. 32., br. 1, 271.-952., str. 274.

³⁴ Odluka Vrhovnog suda Republike Srpske br. 1180 P 000039 09 Rev od 19.8.2010.

³⁵ Presuda Osnovnog suda u Banja Luci br. 710 P 032253 07 p od 28.1.2013.

su pravosnažnom osuđujućom presudom imenovani kao počinitelji krivičnih djela ratnih zločina. To u praktičnom smislu znači da oštećeni nikada neće biti u prilici da naplate štetu koja bi im bila dosuđena u parnicama protiv osuđenih lica, zato što je malo vjerovatno da oni imaju toliku imovinu iz koje bi svoju štetu prinudnim putem naplatilo stotine oštećenih. Čak šta više, u nekim slučajevima bi se radilo o stotinama hiljada potencijalnih tužitelja (kao u primjeru višegodišnje opsade Grada Sarajeva za vrijeme rata). Ključno pitanje glede prakse Vrhovnog suda Republike Srpske, a kasnije i Ustavnog suda BiH je na kojem pravnom osnovu se bazira tumačenje da odgovorno lice u smislu člana 377. ZOO ne može biti kako lice odgovorno prema principu subjektivne odgovornosti, tako i principu objektivne odgovornosti. Čini se da za ovakav stav ni na jednom mjestu do sada nije pruženo dovoljno i jasno obrazloženje, čime se ovakvo tumačenje doima proizvoljnim.³⁶ Time se isključuje objektivna odgovornost, što predstavlja svojevrsnu destrukciju ovog izuzetno važnog instituta civilnog prava.

3.3. Restriktivno tumačenje relevantnih pitanja u novijoj praksi Ustavnog suda BiH

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je rješavao u većem broju novijih predmeta³⁷ po apelacijama protiv odluka redovnih sudova u Federaciji BiH i Republici Srpskoj u postupcima za naknadu štete protiv ovih entiteta BiH, zbog neosnovanog lišenja slobode u logorima za vrijeme rata ili zbog gubitka bliskih srodnika. Ono što je posebno značajno i o čemu je Ustavni sud BiH zauzeo stav je pitanje zastare potraživanja naknade za pretrpljenu štetu. Time je ovaj sud razriješio dilemu primjene člana 377., odnosno 376. Zakona o obligacionim odnosima. U predmetu iz 2014. godine³⁸ na koji se Ustavni sud BiH poziva u obrazloženju svih gore navedenih odluka koje su kasnije donesene, sud smatra "da se privilegovani zastarni rok iz člana 377. ZOO može primijeniti samo prema učinitelju krivičnog djela, a ne i prema onoj trećoj osobi koja,

---

³⁶ Prema: op. ci. Trial: "Odštetni postupci bivših logoraša u Bosni i Hercegovini – prikaz neujednačene sudske prakse, postojećih pravnih dilema i relevantnih međunarodnih standarda.", str. 7

³⁷ Tako primjerice u predmetima br. AP 2829/15 od 3.2.2016., AP 5339/15 od 20.4.2016., AP 3897/15 od 20.4.2016., AP 1645/15 od 28.4.2016., AP 5260/14 od 22.12.2015., AP 5016/15 od 7.6.2016. i AP 566/14 od 20.4.2016.

³⁸ Predmet Ustavnog suda BiH br. AP 4128/10 od 28.3.2014.

inače odgovara za štetu umjesto faktičkog učinitelja krivičnog djela. Stoga se na tu treću osobu može primijeniti samo odredba člana 376. ZOO-a:"³⁹

O navedenom se dosta raspravljalo i među teoretičarima i među praktičarima.⁴⁰ Čini se sasvim opravdanim i logičnim pitanje kako bi sudovi riješili postavljene tužbene zahtjeve da su oni podneseni u rokovima iz člana 376. ZOO? Da li bi u takvoj situaciji bilo moguće izbjegavanje primjene instituta objektivne odgovornosti? Također, ukoliko se fokusiramo na čisto civilistički pristup, zanemarujući ratne okolnosti navedenih predmeta, ko bi odgovarao za štetu koju krivičnim djelom prouzrokuje maloljetno lice koje nije krivično odgovorno ili za štetu koju prouzrokuje pas kome se zna ili ne zna vlasnik? Sasvim je jasno da bi objektivna odgovornost bila primijenjena što i jeste praksa sudova u Bosni i Hercegovini. Tako primjerice, u jednom predmetu pred Sudom BiH⁴¹, tužena je Bosna i Hercegovina, Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine za naknadu nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog smrti bliskog srodnika, koja je nastupila u saobraćajnoj nezgodi u kojoj je učestvovao vozač službenog vozila i koji je skrivio saobraćajnu nesreću. Prema stanovištu suda, "...u ovakvim slučajevima, odgovornost za naknadu štete nastaje na osnovu samog prouzrokovanja štete, bez obzira na krivicu. Vlasnik opasne stvari (u ovom slučaju država) može se osloboditi od odgovornosti ako dokaže da šteta potiče od nekog uzroka van stvari: više sile, samog oštećenog i trećeg lica, što tužena nije dokazala". Prema tome, nedvojbeno je da ovaj institut objektivne odgovornosti, kao garant pravne sigurnosti, mora biti zaštićen u sudskim postupcima.

Citirani stav Ustavnog suda BiH, u pogledu zastare, komplementaran je sa stavovima redovnih sudova iz Republike Srpske. Obzirom da ga je Ustavni sud BiH usvojio, a imajući na umu činjenicu da su odluke ovog suda konačne i obvezujuće, postao je obligatoran i za redovne sudove u Federaciji BiH. U skladu s tim, Vrhovni sud Federacije BiH je u citiranom predmetu donio drugu odluku⁴² početkom 2016. godine, kojom je reviziju tužene Republike Srpske usvojio i obje nižestepene presude preinačio tako što je odbio tužbene zah-

---

³⁹ Tačka 43. odluke u predmetu Ustavnog suda BiH br. AP 4128/10 od 28.3.2014.

⁴⁰ Posebno o ovome elaborirano u: Šimić, G., Seizović, Z. (2015) „Kaznenopravni i građanskopravni aspekti naknade nematerijalne štete bivšim logorašima“, Sarajevo, *Pravna misao*, broj 1-2/2015, str. 84.-109., str. 91.

⁴¹ Presuda Suda BiH br. S1 3 P 020102 15 P od 31.3.2016. godine.

⁴² Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 16 Rev 2 od 8.3.2016.

tjeve pozivajući se na stav Ustavnog suda BiH. Ono što je značajno naglasiti je da, dovođenjem u pitanje adekvatne primjene člana 377. ZOO, na površinu izlazi znatno složeniji problem, a to je dokidanje instituta objektivne odgovornosti u građanskom pravu. U obrazloženju odluke, sud ne navodi niti jedan argument, niti jedan stav teorije ili prakse koji je protiv primjene privilegovanog zastarnog roka za potraživanje naknade štete i na lice koje bi trebalo odgovarati po objektivnoj odgovornosti umjesto faktičkog učinioca krivičnog djela. Umjesto toga, zauzima stav da se u tom slučaju privilegovani zastarni rok⁴³ ima primijeniti samo u odnosu na učinioca krivičnog djela na koga glasi pravosnažna sudska presuda. To također, samo po sebi, nije sporno. Međutim, u potpunosti se zanemaruje činjenica u kojem svojstvu je postupao štetnik koji je osuđen pravosnažnom presudom. Očigledno da ovakav stav ima svrhu da isključi objektivnu odgovornost države ili, u ovom slučaju, entiteta u BiH, čime i krivična presuda, ali i postojanje odredbe člana 377. ZOO gube smisao. Europski sud za ljudska prava u Strazburu, u jednoj svojoj odluci zaključuje da je: "Evropski sud, također, primijetio da član 377. ZOO predviđa duži zakonski zastarni rok za zahtjeve za naknadu štete kad je šteta uzrokovana krivičnim djelom. Duži zakonski zastarni rok na taj način djeluje u korist žrtava zločina, dopuštajući im da potražuju naknadu štete u dužem zakonskom roku, propisanom za krivično djelo o kojemu je riječ. Međutim, prema ustanovljenoj praksi domaćih sudova, taj zakonski zastarni rok primjenjiv je samo kad je pravomoćnom presudom u krivičnom postupku utvrđeno da je šteta uzrokovana krivičnim djelom".⁴⁴ Ovakva argumentacija je apsolutno nejasna i neutemeljena, naročito zbog činjenice da se koristi uopštena formulacija "domaća sudska praksa je prihvatila", bez navođenja konkretnih predmeta, odnosno bez navođenja o kojoj se sudskoj praksi radi imajući u vidu njenu rascjepkanost u BiH. Obrazloženje ovog tipa bi moglo biti eventualno prihvaćeno u situacijama kada ne postoje pravosnažne krivične presude, nego se na osnovu procjene parničnog suda zaključuje da je nastala šteta rezultat krivičnog djela, o čemu također postoji praksa sudova. Međutim u ovom predmetu, situacija je jasna i u pogledu postojanja krivičnog djela i odgovornog lica i štete, te je stoga neophodno ispravno primijeniti zakon u pogledu objektivne odgovornosti. Izreka presude krivičnog suda jasno određuje učinioca krivičnog djela kao i kapacitet njegovog postupanja, posebno u dijelu izreke

---

⁴³ Ovakav stav Vrhovni sud Federacije BiH zauzima u svim odlukama citiranim u ovom radu.

⁴⁴ Odluka Europskog suda za ljudska prava br. AP 1645/15, tačka 14. Odluke.

koji glasi "... što je kao pripadnik vojske Republike Srpske, Armije BiH, HVO ... počinio krivično djelo..."⁴⁵ ili "kao službena osoba ... znajući za taj napad ... kao dio udruženog zločinačkog poduhvata..."⁴⁶ Stoga je apsolutno protivno uspostavljenim pravnim principima građanskog prava o odgovornosti za štetu u bosanskohercegovačkoj pravnoj tradiciji, isključiti odgovornost onoga u čije ime se u konkretnoj situaciji postupa.

Praksa sudova u susjednim zemljama, koje pripadaju istoj pravnoj tradiciji, pokazuje da su navedeni stavovi pogrešni. U Republici Hrvatskoj u nekoliko slučajeva sudovi su usvojili tužbene zahtjeve za naknadu štete i preživjeli članovi porodica dobili su kompenzaciju u parničnom postupku, a na temelju prethodno utvrđene krivične odgovornosti optuženih za ratni zločin u krivičnom postupku.⁴⁷ Čak je u jednom predmetu Vrhovni sud Republike

---

⁴⁵ U predmetu Suda BiH br. S 1 1 K 009162 12 Kro., u presudi stoji: "... KRIVA JE ... što je: Za vrijeme rata u Bosni Hercegovini, kao pripadnica Specijalnog odreda za posebne namjene pri Štabu Vrhovne komande Armije Republike Bosne i Hercegovine 'Zulfikar' postupala protivno odredbi člana 3. stav 1. tačka a) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine i odredbi člana 3. stava 1. točka a) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. avgusta 1949. godine..."

⁴⁶ U predmetu Suda BiH br. X-KR/06/275, u presudi stoji: "... KRIVI SU ... što su: U vremenskom periodu počev od aprila mjeseca 1992. do oktobra 1994. godine u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Republike Srpske kao i paravojnih formacija usmjerenog protiv civilnog nesrpskog stanovništva na širem području opštine Foča, znajući za taj napad Mitar Rašević u svojstvu komandira straže i Todović Savo u svojstvu zamjenika upravnika KP doma 'Foča' zajedno sa upravnikom KP doma 'Foča' Miloradom Krnojelcem, te zatvorskim stražarima, kao i drugim članovima zatvorskog osoblja i pripadnicima JNA, srpske teritorijalne odbrane, civilne i vojne policije Republike Srpske i paravojnim formacijama učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu čiji je cilj bio zatočenje muslimana i drugih nesrpskih civila iz Foče i okolnih područja u nehumanim uslovima u KP domu 'Foča' koji je imao sva obilježja logora tako što su: počinili progon nesrpskog civilnog stanovništva na političkoj, nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi, mučenjem, premlaćivanjem, ubijanjem, nečovječnim postupanjem, nanošenjem povreda tjelesnog integriteta i zdravlja, prisiljavanjem na prinudni rad, prisilnim nestancima i deportaciji i zatvaranjem te Mitar Rašević i Savo Todović kao nadređene i odgovorne osobe propustili da preduzmu nužne i razumne mjere u sprečavanju činjenja navedenih djela i kažnjavanju počinitelja istih djela na način što su..."

⁴⁷ Bego, T., Vukov T. "Različiti oblici naknada štete sudskim putem zbog usmrćenja bliske osobe u Hrvatskoj", str. 9. Dostupno na: http://www.documenta.hr/assets/files/Sudjenja/148_OBLICI%20NAKNADA%20STETE%20SUDSKIM%20PUTEM%20ZBOG%20USMRCENJA%20OBLISKE%20OSOBE%20U%20HR.pdf. Pristupljeno dana 10.6.2016.

Hrvatske zauzeo stav da: "šteta prouzrokovana ubojstvom izvan ratnih djelovanja ne može se podvesti pod pojam ratne štete. Čak i da je počinitelj u vrijeme izvršenja djela bio na odmoru, kako se u zahtjeve revizije navodi, tužena RH bi po načelima objektivne odgovornosti bila odgovorna tužiteljima za štetu zbog gubitka njihova supruga, odnosno oca, jer je ubojstvo izvršeno opasnim sredstvom koje je pripadalo Hrvatskoj vojsci."⁴⁸ Sličan stav ima i Vrhovni sud Republike Srbije koji je u jednom predmetu⁴⁹ utvrdio da je: "odlučna okolnost da li je pokojni PP izgubio život u momentu kada se snage države SRJ i Republike Srbije još nisu bile povukle iz Peći, u kom slučaju bi tuženi bili odgovorni zbog toga što njihovi organi nisu sprečili štetu koja je za prvotужilju nastala."

4. Naknada štete žrtvama ratnih zločina u Bosni i Hercegovini

Pitanja koja se trebaju riješiti kako bi život u postkonfliktnom društvu krenuo „normalnim“ tokom nisu niti laka, niti ih je malo. Nakon razdoblja sukoba, društvo i ljudi koji žive u njemu, nalaze se na raskrsnici. Što učiniti s nedavnom prošlošću punom žrtava, zločinaca, raširenog straha i službenog poricanja? Što učiniti sa stotinama i hiljadama počinitelja zločina koji još uvijek šetaju slobodno, dok žrtve njihovih tortura i mučenja pokušavaju izgraditi uništene živote? Kako spriječiti ponavljanje zločina u budućnosti?⁵⁰

Pitanja su to, ne samo od formalne, već i od pragmatične važnosti za društvo koje pokušava prevladati svoju prošlost ispunjenu zločinima i stradanjima. Ispunjenu stvarnim ljudima, a ne apstraktnim statističkim brojevima čiji su životi, a ne samo kuće, porušeni i uništeni, a oni ostavljeni na marginama društva. Ljudi koji imaju stvarne potrebe i koji nemaju snage, niti mogućnosti samo ponovno podići porušeno.

Čak i u tako kompleksnim situacijama suočavanja s prošlošću kao što je to slučaj u Njemačkoj poslije Drugog svjetskog rata, nije sve teklo bez poteškoća. Praksa je pokazala kako su ti procesi teški, dugotrajni i višeslojni, ali u isto

---

⁴⁸ Vrhovni sud Hrvatske, presuda u predmetu Rev 272/07-2 od 9.5.2007.

⁴⁹ Vrhovni sud Srbije, presuda u predmetu Rev 1551/07 od 5.9.2007.

⁵⁰ Hayner, P.B. (2002) *Unspeakable Truths: Facing the Challenge of Truth Commissions*. New York: Routledge, str. 4.-5.

vrijeme i esencijalni za ponovnu izgradnju postkonfliktnih društava.⁵¹ Bez njih, društva koja se pokušavaju izgraditi poslije teških sukoba i razaranja, ne samo materijalnih dobara, već i samih društvenih temelja, imat će ono što je vidljivo u današnjoj Bosni i Hercegovini. Bespoštednu borbu "države" da na svaki mogući način onemogući žrtve zločina da, ne samo ostvare svoja prava koja im po zakonima i međunarodnim standardima pripadaju, već mnogo značajnije, da dobiju priliku i pomoć da ponovno izgrade svoje živote. Borbu, koja je potpuno neravnomjerna, jer država raspolaže cjelokupnim državnim aparatom, dok žrtve stoje na drugoj strani. U najvećem broju slučajeva potpuno same bez pomoći kojom bi parirale ovako snažnom državnom aparatu.

Proklamacije kako se društvo zasniva na vrijednostima solidarnosti, ravnopravnosti i humanosti, u tom slučaju, ne znače ništa. Dok organi države "rade svoj posao", mogućnost žrtava da ponovno izgrade svoje živote i postanu punopravni članovi društva, gubi se u potpunosti.

5. Zaključna razmatranja

Članak nesumnjivo otvara dva važna pitanja.

Prvo pitanje se odnosi na stvaranje pravnog i društvenog okvira za naknadu štete žrtvama ratnih zločina u Bosni i Hercegovini.

Drugo otvara pitanje rada Ustavnog suda u Bosni i Hercegovini, u svjetlu njegove ustavne pozicije izvršenja njegovih odluka i njegovih (od strane međunarodnog kontrolnog mehanizma potvrđenih) pogrešnih odluka koje je donosio u prošlosti.

Odgovarajući na prvo pitanje, očigledno je kako Bosna i Hercegovina, niti 20 godina nakon okončanja posljednjeg rata, nije stvorila primjeren pravni i društveni okvir za naknadu štete žrtvama ratnih zločina. Ne samo da se on nije stvorio društveno, u zemlji koja još nije utvrdila niti razmjere počinjenih zločina niti njihovih žrtava, već se on nije stvorio niti u pravnom smislu prepuštajući žrtve na milost i nemilost sudovima, koji u slučaju BiH, nedopustivo često griješe. Dva eklatantna primjera su puštanje na slobodu osoba osuđenih za genocid i najteže ratne zločine zbog greške Ustavnog suda BiH (ispravljene od strane Europskog suda za ljudska prava) i promjena

---

⁵¹ Romeike, S (2016) Transitional Justice in Germany after 1945 and after 1990. Nuremberg: International Nuremberg Principles Academy.

višegodišnje sudske prakse Ustavnog suda BiH u predmetima naknade nematerijalne štete bivšim logorašima. U svemu tome, žrtve stoje same naspram cijelom državnom aparatu angažiranom da u bespoštednoj pravnoj bitci "porazi" žrtve zločina, kako bi se uštedjelo nešto novca u budžetima. Ne samo da je takav pristup neravnopravan, već je on i nedopustiv. Nedopustiv osobito imajući u vidu kako je šteta na strani žrtava nastala bez njihove krivnje te kako je oni sami ne mogu, niti trebaju naknaditi.

Drugo pitanje je pitanje izvršenja odluka Ustavnog suda BiH s obzirom na njegovu ustavnu poziciju. Ostavljajući sada po strani pitanje zašto su (promptno) provedive odluke Ustavnog suda BiH u predmetima koji se tiču naknade štete za žrtve ratnih zločina, dok desetine drugih nisu (čak niti od strane najviših dužnosnika BiH), postavlja se jedno drugo, krucijalno pitanje: "Što ako taj isti Ustavni sud BiH pogriješi?" Naime, uzimajući u obzir njegovu ustavnu poziciju, odluke Ustavnog suda BiH su konačne, obavezujuće i izvršne pod prijetnjom sankcije. Međutim, u prošlosti se više odluka toga suda pokazalo pogrešnima, što je nesumnjivo potvrđeno i praksom Europskog suda za ljudska prava. Postavlja se onda suštinsko pitanje, što učiniti s odlukama koje u potpunosti mijenjaju praksu redovnih sudova u BiH, a protive se cjelokupnoj praksi i teoriji pravnih nauka? Što ako se i te odluke pokažu pogrešnima? Eventualne odluke Europskog suda za ljudska prava kojima će se te pogreške ispraviti neće biti nikakva utjeha svim onim žrtvama koje će za 5 ili 10 godina, dok se to ne dogodi, umrijeti, niti će biti utjeha svima onima koji će se do tada morati boriti sa posljedicama ratnih zločina čije su žrtve same, bez pomoći države čiji su građani.

Konačno, postavlja se pitanje odgovornosti Ustavnog suda BiH za ovakve odluke. Iako je pozicija ovoga suda takva da suci koji u njemu donose odluke, praktično ne mogu odgovarati za svoje stavove (njihove odluke) osobito ako su pogrešne, imaju dalekosežne posljedice. Ove posljedice nisu samo moralne, niti apstraktne, one su i stvarne za one na koje se one odnose, ali i za društvo u cjelini. Jedna takva odluka je upravo ona kojom se bavi ovaj rad. Njome se u cijelosti mijenja praksa redovnih sudova u BiH u dijelu koji se odnosi na pitanje objektivne odgovornosti za štetu. Postavlja se logično i, sudeći po dosadašnjim greškama Ustavnog suda BiH i dostignućima teorije i prakse građanskog i krivičnog prava, utemeljeno pitanje: "Što ako je ovakav stav Ustavnog suda BiH pogrešan?"

Literatura, ostali izvori i sudska praksa

Literatura

1. Bikić, A. (2007) Obligaciono pravo – opći dio. Sarajevo: Pravni fakultet Sarajevo.
2. Bikić, A. (2010) „Posebni slučajevi objektivne odgovornosti“. Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo, LIII.-2010., str. 46.
3. Bukovac Puvača, M., Žunić Kovačević, N. (2011) „Problem temelja odgovornosti države za štetu prouzročenu nezakonitim i nepravilnim radom njenih tijela“. Zbornik pravnog fakulteta u Rijeci (1991), Rijeka, v. 32., br. 1, 271.-952., str. 281.
4. Crnić, I. (1996). „Odgovornost države za štetu“. Informator, Zagreb, br. 4371, str. 2.
5. Hayner, P.B. (2002) Unspeakable Truths: Facing the Challenge of Truth Commissions. New York: Routledge.
6. Jakšić, S. (1962) Obligaciono pravo. Sarajevo: Veselin Masleša.
7. Mitrić N. (2009). "Naknada štete nastale u periodu 1992-1995. godine u svjetlu odredaba Zakona o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih dejstava od 20.5.1992. do 19.6.1996. godine", str. 5. Rad je dostupan na: www.rs.cest.gov.ba/index.php/seminari-2009/32...naknada-stete-u...mitric/file
8. Pezo, V. (ed.) (2007). Pravni leksikon. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža
9. Romeike, S (2016) Transitional Justice in Germany after 1945 and after 1990. Nuremberg: International Nuremberg Principles Academy.
10. Stanišić, S. (2013). "Prilog raspravi o opasnim stvarima i opasnim djelatnostima", Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Banja Luka, god. 3, broj. 3., str. 98.-99.
11. Steiner, C., Ademović, N. (2010) Ustav Bosne i Hercegovine, Komentar. Sarajevo: Fondacija Konrad Adenauer Stiftung.
12. Šimić, G., Seizović, Z. (2015) „Kaznenopravni i građanskopravni aspekti naknade nematerijalne štete bivšim logorašima“, Sarajevo, Pravna misao, broj 1-2/2015, str. 84.-109., str. 91.
13. Vizner, B. (1978.-1979.) Komentar zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, II. knjiga. Zagreb: Narodne novine.

Ostali izvori

1. Anex 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.
2. Bego, T., Vukov T. "Različiti oblici naknada štete sudskim putem zbog usmrćenja bliske osobe u Hrvatskoj", str. 9. Dostupno na: http://www.documenta.hr/assets/files/Sudjenja/148_OBLICI%20NAKNADA%20STETE%20SUDSKIM%20PUTEM%20ZBOG%20USMRCENJA%20BLISKE%20OSOBE%20U%20HR.pdf.
3. Krivični zakon Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15).
4. Zakon o obligacionim odnosima (Službeni list SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89).
5. Zakon o obligacionim odnosima (Službeni list RBiH br. 2/92, 13/93 i 13/94).
6. Zakon o obligacionim odnosima (Službeni glasnik RS br. 17/93 i 3/96).
7. Trial: "Odštetni postupci bivših logoraša u Bosni i Hercegovini – prikaz neujednačene sudske prakse, postojećih pravnih dilema i relevantnih međunarodnih standarda". Dostupno na: <http://www.mreza-mira.net/wp-content/uploads/AnalizaSudskePrakseTRIALBHS.pdf>.
8. Ustav Republike Srpske. Dostupan na: http://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf

Sudska praksa

1. Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15.
2. Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 41280/10.
3. Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15.
4. Odluke Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15, AP 5339/15, AP 3897/15, AP 1645/15, AP 5260/14, AP 5016/15, AP 566/14, AP 4128/10 i AP 4128/10.
5. Odluka Evropskog suda za ljudska prava br. AP 1645/15.
6. Odluka Vrhovnog suda Republike Srpske br. 1180 P 000039 09 Rev.

7. Predmet Suda BiH br. S1 3 P 020102 15 P.
8. Presuda Kantonalni suda u Novom Travniku br. 51 0 P 015999 12 Gž.
9. Presuda Općinskog suda u Travniku br. 51 0 P 015999 089.
10. Presuda Osnovnog suda u Banja Luci br. 71 0 P 032253 07 p.
11. Predmetu Suda BiH br. S 1 1 K 009162 12 Kro.
12. Predmet Suda BiH br. X-KRŽ-06/275.
13. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 43 O Ps 024729 11 Rev.
14. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 070-0-Rev-09-001482.
15. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 13 Rev.
16. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 16 Rev 2.
17. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 16 Rev 2.
18. Presuda Vrhovnog suda Hrvatske u predmetu Rev 272/07-2.
19. Presuda Vrhovnog suda Srbije u predmetu Rev 1551/07.

VIOLATION OF PRINCIPLE OF STRICT LIABILITY IN CIVIL LAW IN DECISIONS OF CONSTITUTIONAL COURT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA DECIDING CASES FOR NON PECUNIARY DAMAGES CAUSED DURING THE WAR IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

This paper analyses the issue of strict liability of the state or lower level territorial-political units for non-pecuniary damage caused by unlawful deprivation of liberty. During the war, the mass unlawful arrests and detentions of individuals were carried out in detention centres for long periods of time in Bosnia and Herzegovina. During this time, individuals suffered damage in the form of serious physical injury, suffered fear and emotional pain due to the injury of reputation and personality. There are number of final convictions for the most serious crimes delivered by competent courts and some proceedings are still ongoing, but there is no adequate system of protection providing redress and compensation for those victims, which today, twenty years after the war, feel the consequences of unjustified deprivation of liberty in camps in Bosnia and Herzegovina. So, the situation rightfully raises a question of liability for the caused damage, or the question of who has the passive legitimacy in the case of filing a claim for non-pecuniary damage suffered by the victims. It is clear that, in accordance with the rules of law of obligations, the general conditions for the existence of liability for damages must be fulfilled, however, what is problematic in such cases in the judicial practice in Bosnia and Herzegovina is whether the state or entities may, in accordance with the rules of strict liability, be held responsible for damages to individuals.

Key words

Non-pecuniary damages, deprivation of liberty, war crimes, strict liability, Bosnia and Herzegovina.